

Сергій Вилков, доктор юридичних наук, старший викладач
кафедри педагогіки педагогічного факультету
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0328-9957>

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО УКРАЇНИ

У статті досліджується проблема формування академічної доброчесності як складової правової компетентності майбутніх викладачів освітньо-професійної програми “Середня освіта (Захист України)”. Обґрунтовано значення принципів чесності, відповідальності, поваги до авторських прав і дотримання етичних норм у професійній діяльності. Визначено роль етичного освітньо-наукового середовища, прозорості оцінювання та особистого прикладу викладача у забезпеченні академічної доброчесності.

Ключові слова: академічна доброчесність; академічна культура; правова компетентність; викладач; етичне освітньо-наукове середовище.

Рис. 1. Табл. 1. Літ. 19.

Serhiy Vilkov, Doctor of Sciences (Law Studies),
Senior Lecturer of the Pedagogy Department,
Faculty of Pedagogical Sciences,
Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0328-9957>

ACADEMIC INTEGRITY AS A COMPONENT OF THE LEGAL COMPETENCE OF FUTURE UNIVERSITY TEACHERS IN UKRAINE

The article addresses the issue of forming academic integrity as a key component of the professional and legal competence of future teachers, particularly within the educational and professional program “Secondary Education (Defense of Ukraine)”. Academic integrity is based on the principles of honesty, responsibility, trust, respect for intellectual property rights, and adherence to ethical standards in academic and educational activities.

The purpose of the article is to theoretically substantiate and examine the process of developing academic integrity as an integral element of the legal competence of future teachers of the educational and professional program “Secondary Education (Defense of Ukraine)”, ensuring ethical, lawful, and professional conduct in higher education institutions.

The methodological framework of the study is grounded in the integration of ethical and legal norms into professional training through the development of critical thinking, academic culture, responsible use of sources, and compliance with Article 42 of the Law of Ukraine “On Education”. It has been determined that effective formation of academic integrity requires the creation of an ethical academic environment, transparency in assessment, systematic educational efforts, and the personal example of the teacher.

The study substantiates that academic integrity as a component of legal competence should be formed comprehensively at the individual, collective, and institutional levels. For future teachers of the program “Secondary Education (Defense of Ukraine)”, this involves combining military discipline with academic ethical principles, truthful presentation of military-historical events, independent development of educational materials, and awareness of legal responsibility for violations of academic integrity standards.

It is concluded that ensuring academic integrity is one of the priority tasks of the modern academic community and a crucial condition for fostering national consciousness and professional responsibility among future teachers.

Keywords: academic integrity; academic culture; legal competence; teacher; ethical academic environment.

Постановка проблеми. Якісні зміни у системі вищої освіти вимагають розробки нових підходів до організації освітнього процесу, створення нових механізмів побудови комунікації в закладах вищої освіти та підвищення рівня викладання та навчання.

Фундаментальним компонентом вищої освіти як соціального інституту є академічна доброчесність. Вона відіграє вирішальну роль в освітньо-науковому середовищі, в академічній спільноті, серед викладачів та студентів. Глобалізація, розвиток сучасних технологій та швидкі зміни в онлайн-

освіті розширили можливості для досліджень у всіх галузях науки. Однак, поряд з необмеженими перспективами, що пропонує інтеграція, це явище також призвело до дестабілізуючих змін [4, 66].

Поняття академічної доброчесності охоплює такі цінності: запобігання шахрайству, підробці та плагіату; підтримка академічних стандартів; чесність і сумлінність у дослідженнях і наукових публікаціях. У процесі викладання або дослідження здобувачі, викладачі та молоді науковці повинні керуватися, перш за все, принципами реального навчання та чесною праці [9, 199].

Запорукою до високоякісної професійно-правової підготовки у закладі вищої освіти є система академічної доброчесності, яка дотримується світових стандартів освітньої та дослідницької діяльності здобувачів і викладачів, а також толерує порушення академічної доброчесності та принципів академічної етики. Академічна доброчесність не лише етична норма, а й фундамент професійної етики та відповідальності викладача, що забезпечує довіру до освітнього процесу [11, 4].

Дотримання політики академічної доброчесності в процесі підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, відповідно до статті 42 Закону України “Про освіту” має на меті, насамперед, забезпечити довіру до результатів навчання та наукових (творчих) досягнень, забезпечити належні умови до якісної професійної підготовки майбутніх фахівців, підвищити статус закладу вищої освіти, сприяти становленню молодих вчених тощо [8, 5].

За визначенням Закону України “Про освіту”, академічна доброчесність – значуща складова державної політики у сфері освіти. Утвердження чесності та етичних цінностей в освітньому процесі і науковій діяльності сприятиме формуванню високої академічної культури, носіями якої мають бути науково-педагогічні та наукові працівники і здобувачі освіти (Закон України “Про вищу освіту”, 2014) [15].

Зміни до Закону України “Про вищу освіту” (2014), [6]. внесені на основі Закону “Про освіту” (2017) [7], значно посилили увагу закладів вищої освіти до питань академічної доброчесності. Ці зміни спрямовані на зміцнення академічної доброчесності в кожній групі студентів, на кожному факультеті та в кожному структурному підрозділі. Зафіксоване у Законі розуміння академічної доброчесності як сукупності принципів та правил поведінки членів академічної спільноти безпосередньо продовжує вказану традицію. Етичні принципи академічної доброчесності, визначені у цінностях академічної спільноти, передують формалізації стандартів професійної діяльності та характеризують академічну культуру [18, 341].

Запорука якісної освіти – дотримання принципів академічної доброчесності і мобільності здобувачами освіти, і науково-педагогічними працівниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На основі досліджень формування академічної доброчесності і мобільності у процесі професійно-правової компетентності майбутніх викладачів *освітньо-професійної програми “Середня освіта (Захист України)”* можна виокремити праці українських та зарубіжних науковців. До українського блоку наукових робіт належать напрацювання таких дослідників: С. Ревуцька, І. Каменщик, С. Мельничук, Н. Пеньковська, В. Ромакін, В. Шерстюк, М. Жарикова, В. Касаджик, К. Васильєва, В. Сацук, О. Ко-

робкіна, Т. Яворська, І. Жилиєв, Т. Фініков, які в різний час досліджували загальнотеоретичні аспекти формування академічної доброчесності в системі професійної підготовки майбутніх викладачів. Зокрема, проблему академічної доброчесності як фактора і важливої складової забезпечення якості вищої освіти вивчають І. Каменщик і В. Касаджик; дослідження рівня академічної доброчесності серед студентської молоді є предметом вивчення Н. Пеньковської; систему підтримки академічної доброчесності в українських університетах досліджують Т. Тимочко, В. Шерстюк, М. Жарикова; переконання, мотивацію та поведінку студентів стосовно норм академічної культури розглядає В. Ромакін; внутрішню систему забезпечення академічної доброчесності у вищій школі досліджує О. Коробкіна. Серед зарубіжних науковців проблема академічної доброчесності знайшла своє відображення в дослідженнях, як Е. Еббот, Б. Кларк, Д. Бен-Девід, М. Грін, Д. Мак-Кейб, Р. Лаптон, К. Чепмен, Д. Вейз, Х. Алі, Д. Андрес, М. Морітц, В. Орестрейхер, Н. Ба-ча, Р. Бахус, М. Набхані, Б. Барнхардт, П. Гіннс, Е. Бенсал, Е. Мірафлорес, Н. Тен, А. Брандтнер, Т. Бретаг [10, 124].

Таким чином, досліджуючи питання академічної доброчесності, вчені розглядають їх через аналіз відповідного дискурсу, який ставить питання чесноти в основу не лише академічної, а й – ширше – всього комплексу політичної, економічної культури громадян у демократичному суспільстві.

Дотримання академічної доброчесності науковцями передбачає наступні аспекти (див. рис. 1).

З однієї сторони, академічна доброчесність є складною категорією, що поєднує в собі етичні норми поведінки особистості в освітньо-науковому середовищі та інструменти, завдяки яким науковці реалізуються на практиці. З іншої сторони є певний комплекс чинників, які впливають ззовні або зсередини на заклад освіти і визначають його спроможність протидіяти академічній нечесності [16].

Мета формування академічної доброчесності як складової правової компетентності викладачів “Захисту України” полягає у забезпеченні високої якості військово-патріотичного виховання через дотримання етичних норм, правдивості навчальних матеріалів та відповідальності. Це дозволяє виховувати чесність і повагу до права, що є критично важливим для захисників України.

Основні аспекти мети формування академічної доброчесності у викладачів цього профілю:

1) Формування правової культури та відповідальності: викладач повинен не лише знати, а й застосовувати принципи академічної доброчесності, виключаючи плагіат та фальсифікацію даних.

2) Виховання доброчесності у здобувачів: викладач є рольовою моделлю, яка через власний приклад навчає здобувачів чесно виконувати завдання та поважати авторське право.

Рис. 1. Аспекти дотримання академічної доброчесності науковцями
Джерело: [8].

3) Забезпечення достовірності військових знань: у контексті “Захисту України” використання достовірних джерел інформації є запорукою безпеки та ефективності освітнього процесу.

4) Професіоналізм та імідж: дотримання доброчесності підвищує довіру до викладача та формує позитивний імідж як освітянина, так і фахівця.

Це формування є складовою загальної правової компетентності, що спрямована на унеможливлення порушень академічних норм.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення якісної освіти є актуальним у будь-якому контексті, а питання академічної доброчесності тим паче, оскільки Україна прагне інтегруватися у європейській науковий простір, що потребує певного рівня якості освітньої галузі [17].

Для сучасної освітньої спільноти термін “академічна доброчесність” є відносно новим, що й визначає багатогранність його перекладів з іноземної мови. Цей термін складається з двох слів – “академічна” (academic) і “доброчесність” (integrity), що перекладається як “порядність”, “цілісність”, “моральна чистота”. В основу класичного визначення терміна “академічна доброчесність” закладено основні етичні якості майбутніх професіоналів – совість, відповідальність, сміливість, справедливість, повага, порядність, довіра та мужність. Можемо констатувати, що в умовах викликів, що стоять перед сучасною академічною спільнотою, та зростання масштабів поширення неетичної поведінки, головну роль відіграє розвиток академічної чесноти у всіх учасників освітнього процесу [13].

Глибокі трансформації національної системи вищої освіти є результатом дії сукупності різних

факторів. Процес створення суспільства знань ставить сферу вищої освіти в центр не лише розвитку фундаментальної та прикладної науки, формування майбутніх соціальних та професійних еліт, він робить її загалом відповідальною за інтерпретацію, поширення та використання нових знань. Саме це визначає особливе значення академічної спільноти, методів її самоорганізації та соціальних ролей. Етика вищої освіти, цінності, що лежать в основі її наукової та освітньої діяльності, принципи та правила взаємин у кожному закладі освіти, у науково-педагогічних колективах, у взаємовідносинах зі здобувачами є основою здатності академічної корпорації до ефективного саморегулювання та здатності задовольняти запит суспільства. Тому свідомий моральний вибір, турбота про репутацію стають одним з основних механізмів внутрішнього саморегулювання професійної спільноти, визначають її моральні пріоритети, баланс сил та логіку професійно-правових комунікацій [12, 6].

Імовірно, що академічна доброчесність – це властивість, котра має бути притаманна науковцям, викладачам (посилання на джерела інформації в разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти [19]), здобувачам вищої освіти (самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації в разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм за-

конодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності [19]) та іншим учасникам освітньо-наукового процесу, тобто учасникам академічної комунікації.

Академічна доброчесність є ключовим фактором у забезпеченні якісної освіти та формуванні культури чесності в науковій діяльності. Дотримання принципів академічної доброчесності забезпечує неупередженість досліджень, формує критичне мислення та виховує відповідальність у всіх учасників освітнього процесу. Академічна доброчесність необхідна для забезпечення об'єктивності та достовірності наукових висновків, що використовуються в політичних процесах та прийнятті рішень, що впливають на суспільство. Академічна доброчесність також стосується етичних аспектів досліджень та взаємодії з підлеглими. Дотримання норм академічної доброчесності в університеті закладає основу для культури безперервного навчання, відкритості до нових знань та ідей, а також сприяє вихованню відповідальності та самостійності. Важливим аспектом академічної доброчесності є розвиток критичного мислення та здатності до самостійного аналізу [14, 255].

До основних аспектів академічної доброчесності можна віднести:

1. Правдивість та інтелектуальна чесність: викладачі та здобувачі закладу освіти повинні точно та об'єктивно представляти факти та результати досліджень. Вони не повинні спотворювати дані чи інформацію заради особистої вигоди.

2. Уникнення плагіату: плагіат, тобто використання чужих ідей, текстів чи досліджень без належного зазначення авторства, є порушенням академічної доброчесності та є неприйнятним в академічних колах.

3. Дотримання авторських прав: використання робіт і інтелектуальної власності інших осіб повинно відбуватися в рамках законних авторських прав і ліцензій.

4. Незалежність і об'єктивність: вчені, викладачі та здобувачі повинні утримувати незалежність своїх думок і досліджень від будь-якого зовнішнього тиску або впливу, який може вплинути на об'єктивність їхніх результатів.

5. Етичне дослідження: дослідники повинні дотримуватися етичних стандартів у проведенні досліджень, включаючи захист прав і добробуту учасників досліджень.

6. Чесність у виконанні завдань та тестів: здобувачі повинні чесно виконувати завдання та тести, представляючи власну роботу, а не копіюючи чужі відповіді або зловживаючи з іншими способами під час оцінювання.

7. Етичне авторське право: якщо дослідники використовують роботи чи ідеї інших осіб у своїх

дослідженнях, вони повинні належним чином цитувати джерела та належним чином вказувати авторів.

8. Опір фальсифікації: будь-яка зміна або маніпулювання дослідницькими даними, що призводить до їх спотворення або фальсифікації, є серйозним порушенням академічної доброчесності [3, 23].

9. Дотримання етичних стандартів у публікаціях: автори повинні опублікувати результати досліджень відповідно до наукових стандартів і етичних норм. Академічна доброчесність є ключем діяльності в галузі освіти та науки, і вона сприяє розвитку знань та довіри в освітньо-науковому середовищі. Без її дотримання можуть виникати серйозні проблеми, такі як втрата довіри, втрата репутації та навіть правові наслідки [2].

Даний розподіл ролей вимог дозволяє ставитися до питань формування академічної доброчесності як складової академічної культури на трьох рівнях: індивідуальному, колективному та загальному.

На індивідуальному рівні академічної доброчесності передбачається особиста відданість науковця моральним принципам та стандартам доброчесності. Під час навчання у закладі вищої освіти, в результаті академічної соціалізації та виховання, здобувачі формують відповідні компетенції та цінності. На цьому рівні академічна доброчесність представлена – як поведінкові стереотипи суб'єкта наукового (освітнього) процесу, що поєднують етичні норми, ціннісні орієнтації та соціальні практики, за допомогою яких вони реалізуються в житті. Однією з таких практик є, наприклад, особисте підписання декларації із зобов'язаннями дотримуватися норм академічної доброчесності під час прийняття на роботу (вступу на навчання).

На колективному рівні йдеться про мікрорівень або академічне мікросередовище в межах конкретної наукової установи, закладу, організації, члени якого повинні колективно дотримуватися норм академічної доброчесності, наукової етики та, відповідно, нести етичну відповідальність у разі їх порушення. На цьому рівні академічна доброчесність розглядається як властивість академічної культури. Разом з тим, враховуються такі аспекти, як: "ціннісні домінанти та кадрова політика, стандарти та практики професійної діяльності, наявність нормативних актів та пояснень, психологічна атмосфера, система уподобань та демомотиваторів, умови для інтелектуального, професійного, соціального, духовного розвитку членів команди, усталена система прийняття рішень та контролю, повага та ставлення до прав особистості, клімат взаємної довіри та очікувань, відкритість та прозорість, чіткість норм і правил, відповідальність чи бездіяльність, самоорганізація команди чи узурпація влади, культурна адаптація (внутрішня інтеграція) члена спільноти, стиль професійно-правових відносин та широта комунікацій, характер ділових та міжосо-

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО УКРАЇНИ**

бистісних відносин (сувора ієрархічна чи партнерська взаємодія), ставлення до роботи (наука, викладання), мотивація до творчості та інновацій” (Академічна доброчесність).

Зрештою, загальний (або суспільний) рівень – це національна або навіть глобальна академічна спільнота, яка формується під впливом інституційних факторів розвитку науки та освіти, загальної політики та стратегії розвитку галузі. На цьому рівні виникає проблема формалізації загальнолюдських цінностей та вимог академічної доброчесності [18, 112].

Академічна доброчесність вважається комплексним поняттям, що охоплює як певні фундаментальні цінності, так і конкретні механізми та інструменти для забезпечення дотримання цих цінностей.

Сучасні стандарти в освіті кидають сьогодні неабиякі виклики: висока конкуренція на міжнародному ринку праці зумовлює більш жорсткий добір кадрів, відповідно, на перший план висуваються вищі вимоги щодо рівня ЗУН. Самої лише наявності диплома про вищу освіту давно не достатньо.

За даними звіту Всесвітнього економічного форуму “Майбутні робочі місця – 2025” визначено ключові тенденції, які матимуть силу до 2030 року – зокрема навички, яких очікуватимуть від працівників. Серед основних навичок, які найбільш затребувані у 2025 році, перше місце посідає аналітичне мислення – 7 з 10 роботодавців вважають його критично важливим. Інші *ключові навички* включають: стійкість, гнучкість і адаптивність; лідерство і соціальний вплив; креативне мислення; мотивація і самосвідомість.

Також до десятки увійшли технологічна грамотність, емпатія, активне слухання, орієнтованість на клієнта, а також навички управління талантами. Навички, які ще не є *ключовими* для більшості

організацій, але стрімко набирають значущості: кібербезпека та мережеві технології – для захисту цифрової інфраструктури; екологічна відповідальність – важливий елемент у таких секторах, як енергетика, хімічна промисловість та управління ресурсами; глобальна громадянська відповідальність – у зв’язку зі зростанням взаємозалежності бізнесу та стійкістю до кліматичних викликів; – міжособистісні навички – щоб допомогти командам долати невизначеність і швидко реагувати на кризи.

Зменшення важливості таких навичок, як фізична витривалість, уважність до деталей та контроль якості, свідчить про автоматизацію завдань – зокрема, через активне використання штучного інтелекту. Водночас технологічні зміни сприяють створенню нових ролей, які вимагають поєднання технічних знань із людськими компетенціями [1, 5].

До *найбільш важливих компетенцій* належать: аналітичне мислення та інноваційність; активне навчання і стратегії навчання; комплексне розв’язання проблем; критичне мислення і аналіз; креативність, оригінальність і ініціативність; лідерство і соціальна виключність (впливовість); технології: використання, моніторинг і контроль; технології: розробка і програмування; життєздатність, стресостійкість і гнучкість; обґрунтування, розв’язання проблем і формування ідей.

Сформувані означені компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів “Захисту України” можливо за умови дотримання принципів академічної доброчесності.

До фундаментальних цінностей академічної доброчесності належать: чесність, довіра, справедливність, повага, відповідальність та мужність (табл. 1). Це етична основа для навчання, викладання та досліджень, спрямована на протидію плагіату, списуванню та фальсифікаціям.

Таблиця 1

Принципи академічної доброчесності	Сутність принципів академічної доброчесності
Чесність	Основа всього: уникнення шахрайства, обману та плагіату. Це передбачає утримання від нечесної практики, навіть якщо є шанс отримати прибуток, що вимагає самостійної роботи та джерел.
Довіра	Впевненість у чесності, добропорядності та об’єктивності всіх учасників освітнього процесу. Це забезпечує впевненість у достовірності результатів навчання, наукових досліджень та оцінювання, усуваючи страх плагіату або фальсифікації.
Справедливість	Справедливі рішення, прозорість та відсутність дискримінації. Це передбачає неупереджену оцінку результатів навчання, недискримінацію та вимогливе дотримання правил і зобов’язань усіма, що гарантує достовірність наукових досягнень.
Повага	Повага до різноманітних точок зору та визнання авторства. Це передбачає визнання цінності чужих ідей, забезпечення відкритого обміну думками, гідне ставлення до учасників освітнього процесу, уникнення плагіату та належне цитування.
Відповідальність	Розуміння наслідків своїх дій, сумлінне виконання своєї роботи та дотримання етичних стандартів. Це передбачає сумлінне виконання завдань, чесне цитування джерел, доброчесна наукова діяльність та готовність прийняти наслідки порушень (наприклад, покарання за плагіат).

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО УКРАЇНИ**

Продовження таблиці 1

Принципи академічної доброчесності	Сутність принципів академічної доброчесності
Мужність	Здатність діяти доброчесно та незалежно, незважаючи на страх, тиск чи спокусу обрати легший, недоброчесний шлях. Це вимагає готовності протистояти плагиату, списуванню та фальсифікаціям, захищаючи свою репутацію та справедливі освітні стандарти.

Джерело: розроблено автором на основі аналізу [5].

Наведена таблиця у скороченому вигляді передає основний зміст документа “Фундаментальні цінності академічної доброчесності”, розробленої Міжнародним центром академічної доброчесності. Ці цінності трансформують академічну культуру від формального дотримання правил до внутрішнього переконання, що забезпечує якість освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень:

1. Формування академічної доброчесності у викладачів *освітньо-професійної програми “Середня освіта (Захист України)”* є критичним елементом їхньої правової компетентності, що забезпечує довіру, професійну етику та відповідальність.

2. Академічна доброчесність не лише етична норма, а й фундамент професійної етики та відповідальності викладача, що забезпечує довіру до освітнього процесу.

3. Дотримання доброчесності є невід’ємною частиною правової культури викладача *освітньо-професійної програми “Середня освіта (Захист України)”*, що передбачає знання та виконання законів України та норм щодо запобігання плагиату.

4. Формування доброчесності має реалізовуватися комплексно на індивідуальному, колективному та загальному (особистісному) рівнях.

5. Основою академічної доброчесності є чесність, довіра, справедливість, повага та відповідальність.

6. Дотримання академічної доброчесності містить у собі правильне посилання на джерела, неупереджене ставлення до здобувачів закладу освіти, прозорість оцінювання та проведення бесід про цінності.

Це вимагає системного підходу, інтеграції етичних норм у викладання, неупередженого оцінювання, відмови від плагиату та формування культури чесності, що безпосередньо впливає на якість військово-патріотичної підготовки.

Перспективою подальших розвідок у цьому напрямку є розроблення нових підходів до навчання та викладання, що сприятиме формуванню високої академічної культури науково-педагогічних, наукових працівників та здобувачів вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильченко С. Які навички матимуть попит на ринку праці у найближчі 5 років: висновки Future of Jobs Report 2025. URL: <https://happymonday.ua/future-of-jobs-report-2025>

2. Воскобойнікова-Гузєва О.В., Загуменна В.В., Кулик Є.В., Пашкова В.С., Сербін О.О., Сошинська Я.Є., Шевченко І.О. Академічна доброчесність та бібліотеки: програма підвищення кваліфікації працівників бібліотек. *Українська бібліотечна асоціація. Головний тренінговий центр для бібліотекарів*. Київ: УБА, 2018. 40 с.

3. Главчева Ю. Академічна доброчесність: виклики сучасності: збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян. Польсько-українська фундація “Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці”; Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського; Фундація ADD. Варшава, 2022. 97 с.

4. Довгополова Г.Г. Академічна доброчесність як складова правової культури суспільства. *Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Вінниця, 28 жовт. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк “Наука та безпека”. Харків: ХНУВС, 2022. С. 66–67.

5. Доценко І.О. Академічна доброчесність у системі забезпечення якості вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 2022, № 32. С. 31–42. URL: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2022-32-31-42>

6. Закон України “Про вищу освіту” (2014). URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajiny-zakony/zakon-ukrajini-provischu-osvitu-vidomosti2014.htm>.

7. Закон України “Про освіту” (2017). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-197>

8. Закон “Про освіту” Ст. 42. Академічна доброчесність. URL: https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-42.htm

9. Зінченко В. Академічна доброчесність як основа сучасного процесу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 31, том 3, 2020, С. 198–205. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/31.214118>

10. Кінд-Войтюк Н.В. Академічна доброчесність та мобільність як механізми освітніх реформ в Україні. С. 123–146. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-360-6-7>

11. Кришталь А.О. Академічна доброчесність: курс лекцій. Навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 “Соціальні та поведінкові науки” спеціальності 053 “Психологія”, галузі знань 08 “Право” спеціальності 081 “Право”, галузі знань 26 “Цивільна безпека” спеціальності 263 “Цивільна безпека”. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чернобиля НУЦЗ України, 2022. 124 с.

12. Саяпіна С.А., Коркішко О.Г., Коркішко А.В., Смоляр С.Д. Академічна доброчесність – основа професіоналізму сучасного викладача закладу вищої освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки*, 2021, Вип. 2. С. 5–10. URL: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2021-2-5-10>

13. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. *Неперерв-*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО УКРАЇНИ

на професійна освіта: теорія і практика (Серія: педагогічні науки), 2018, № 3–4. С. 52–56.

14. Сорока В.С., Клімова А.В., Корбутяк В.І., Клімов С.В., Лагоднюк О.А. Академічна доброчесність як елемент внутрішньої системи якості – досвід та перспективи. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. Рівне, 2022, Вип. 2 (98). С. 245–261.

15. Ст. 42 ЗУ Про освіту від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. 2017. URL: https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-42.htm

16. Тицька Я. “Академічна доброчесність” та “академічна відповідальність” у забезпеченні якості освіти. *Підприємництво, господарство і право*, 2018, № 11. С. 192–195. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/37.pdf>

17. Філіпенко Л.В., Думанський О.В., Козак О.В. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. *Академічні візії*, (19), 2023. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/380>

18. Шинкарук О.В. Академічна доброчесність як складова академічної культури учасників освітнього та наукового процесу. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. Том 11, № 2, 2023. С. 107–114. DOI: [https://doi.org/10.31548/hspedagog14\(2\).2023.107-114](https://doi.org/10.31548/hspedagog14(2).2023.107-114)

19. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти: Лист МОН України № 1/9-650 від 23.10.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

REFERENCES

1. Vasylychenko, S. Yaki navychky budut zatrebuvani na rynku pratsi v nastupni 5 rokov: vysnovky Zvitu pro maybutnye robochykh mist 2025... [What skills will be in demand on the labor market in the next 5 years: conclusions of the Future of Jobs Report 2025...]. Available at: <https://happymonday.ua/future-of-jobs-report-2025> [in Ukrainian].

2. Voskoboinikova-Guzeva, O.V., Zagumenna, V.V., Kulyk, E.V., Pashkova, V.S., Serbin, O.O., Soshynska, Ya.E. & Shevchenko, I.O. (2018). Akademichna dobrochesnist' i biblioteku: prohrama pidvyshchennya kvalifikatsiyi biblioteknykh pratsivnykiv. [Academic integrity and libraries: a program for improving the skills of library workers]. *Ukrainian Library Association. Main Training Center for Librarians*. Kyiv, 40 p. [in Ukrainian].

3. Glavcheva, Y. (2022). Akademichna dobrochesnist: vyklyky suchasnosti: zbirka naukovykh eseyiv uchasnykiv dystantsiynoho etapu naukovoho stazhuvannya dlya osvityan [Academic integrity: challenges of modernity: a collection of scientific essays by participants of the distance stage of scientific internship for educators]. Polish-Ukrainian Foundation “Institute for International Academic and Scientific Cooperation”; Theological Academy of Cardinal Stefan Wyszyński University; ADD Foundation. Warsaw. 97 s. [in Polish].

4. Dovgoplova, G.G. (2022). Akademichna dobrochesnist yak skladova pravovoyi kultury suspilstva [Academic integrity as a component of the legal culture of society]. Counteraction to corruption: legal regulation and practical experience: theses of the additional International Scientific-Practical Conference (Vinnytsia, October 28, 2022) / Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kharkiv. National University of Internal Affairs, Science and Security Science Park. Kharkiv: KhNUVS. pp. 66–67. [in Ukrainian].

5. Dotsenko, I.O. (2022). Akademichna dobrochesnist u systemi zabezpechennya yakosti vyshchoyi osvity [Academic integrity in the system of quality assurance of higher education]. *Pedagogical education: theory and practice*, No. 32. pp. 31–42. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2022-32-31-42> [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy “Pro vyshchu osvitu” (2014). [Law of Ukraine “On Higher Education” (2014)]. Available at: <https://xn-80aagahqwyibe8an.com/ukrajiny-zakony/zakon-ukrajini-provischu-osvitu-vidomosti2014.htm> [in Ukrainian].

7. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” (2017) [Law of Ukraine “On Education” (2017)]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

8. Zakon “Pro osvitu” Statya 42. Akademichna dobrochesnist [Law “On Education” Art. 42. Academic integrity]. Available at: https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-42.htm [in Ukrainian].

9. Zinchenko, V. (2020). Akademichna dobrochesnist yak osnova suchasnoho protsesu [Academic integrity as the basis of the modern process]. *Current issues in the humanities*. Issue 31, Vol. 3. pp. 198205. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/31.214118> [in Ukrainian].

10. Kind-Voytyuk, N.V. (2023). Akademichna dobrochesnist ta mobilnist yak mekhanizmy osvitynih reform v Ukraini [Academic integrity and mobility as mechanisms of educational reforms in Ukraine]. pp. 123–146. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-360-6-7> [in Ukrainian].

11. Kryshchal, A.O. (2022). Akademichna dobrochesnist: kurs lektsiy. Pidruchnyk dlya zdobuvachiv pershoho (bakalavrskoho) rivnya vyshchoyi osvity za haluzzyu znan 05 “Sotsialni ta povedinkovi nauky”, spetsialnistyu 053 “Psycholohiya”, haluzhyamy znan 08 “Pravo”, spetsialnistyu 081 “Pravo”, haluzhyamy znan 26 “Tsyvilna bezpeka”, spetsialnistyu 263 “Tsyvilna bezpeka” [Academic integrity: a course of lectures. A textbook for applicants of the first (bachelor’s) level of higher education in the field of knowledge 05 “Social and behavioral sciences” specialty 053 “Psychology”, fields of knowledge 08 “Law” specialty 081 “Law”, fields of knowledge 26 “Civil security” specialty 263 “Civil security”]. Cherkasy: CHIPB named after Chernobyl Heroes of the National University of Civil Defense of Ukraine. 124 p. [in Ukrainian].

12. Sayapina, S.A., Korkishko, O.G., Korkishko, A.V. & Smolyar, E.D. (2021). Akademichna dobrochesnist – osnova profesionalizmu suchasnoho vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu [Academic integrity is the basis of professionalism of a modern teacher of a higher education institution]. *Bulletin of the Bohdan Khmelnytskyi National University of Cherkasy. Pedagogical Sciences*, Issue 2. pp. 5–10. URL: [10.31651/2524-2660-2021-2-5-10](https://doi.org/10.31651/2524-2660-2021-2-5-10) [in Ukrainian].

13. Sopova, D. (2018). Akademichna dobrochesnist u systemi profesiynoyi pidhotovky maybutnoho vchytelya [Academic integrity in the system of professional training of the future teacher]. *Continuing professional education: theory and practice (Series: pedagogical sciences)*, No. 3–4. pp. 52–56. [in Ukrainian].

14. Soroka, V.S., Klimova, A.V., Korbutyak, V.I., Klimov, S.V. & Lagodniuk, O.A. (2022). Akademichna dobrochesnist yak element vnutrishn'oyi systemy yakosti – dosvid ta perspektyvy. [Academic integrity as an element of the internal quality system – experience and prospects]. *Bulletin of the National University of Water Management and Environmental Management. Economic Sciences*. Rivne, Issue 2 (98). pp. 245–261. [in Ukrainian].

ОПАНУВАННЯ МИСТЕЦТВА УХВАЛЮВАТИ РІШЕННЯ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ

15. St. 42 ZU Pro osvitu vid 05.09.2017 № 2145-VIII / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. 2017. Available at: https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-42.htm [in Ukrainian].

16. Tytska, Ya. (2018). "Akademichna dobrochesnist" ta "akademichna vidpovidalnist" u zabezpechenni yakosti osvity ["Academic integrity" and "academic responsibility" in ensuring the quality of education]. *Entrepreneurship, economy and law*, No. 11, pp. 192–195. Available at: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/37.pdf> [in Ukrainian].

17. Filipenko, L.V., Dumansky, O.V. & Kozak, O.V. (2023). Akademichna dobrochesnist u naukovomu ta osvitnomu seredovyschchi navchalnykh zakladiv Ukrainy: pohlyad kriz pryzmu nayavnosti shtuchnoho intelektu [Academic integrity in the scientific and educational environment of educational institutions of Ukraine: a view through the prism of the presence of artificial intelligence]. *Academic Visions*, (19). Available at: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/380> [in Ukrainian].

18. Shynkaruk, O.V. (2023). Akademichna dobrochesnist yak skladova akademichnoyi kultury uchasnykiv osvitnoho ta naukovoho protsesu [Academic integrity as a component of the academic culture of participants in the educational and scientific process]. *Humanities: pedagogy, psychology, philosophy*. Vol. 11, No. 2, pp. 107–114. DOI: [https://doi.org/10.31548/hspedagog14\(2\).2023.107-114](https://doi.org/10.31548/hspedagog14(2).2023.107-114) [in Ukrainian].

19. Regarding recommendations on academic integrity for higher education institutions: Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1/9-650 dated 23.10.2018. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 23.02.2026

Прийнято до друку: 20.03.2026

Опубліковано: 14.04.2026

УДК 373.5:316.77+37.07:005.33/.94

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.353026>

Неллі Бондаренко, кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4033-7287>

ОПАНУВАННЯ МИСТЕЦТВА УХВАЛЮВАТИ РІШЕННЯ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ

На основі розкритих у попередній статті ключових аспектів теорії автор формулює основні правила і відстежує логістику процесу ухвалення найраціональніших рішень. Виокремлено уміння, необхідні для ухвалення ефективних рішень. З'ясовано умови здійснення вибору під час ухвалення рішень, чинники впливу на його перебіг і результат. Досліджено реальні ситуації, методи і прийоми розв'язання проблем, розглянуто сценарії розвитку подій і переваги у разі ухвалення правильних рішень, а також наслідки невдач. Розкрито сутнісні характеристики процесу ухвалення рішень. Схарактеризовано підходи до вибору найкращої альтернативи, запропоновано шляхи оптимізації процесу ухвалення рішень.

Ключові слова: маркери ефективного рішення; ситуації ухвалення рішень; правила ухвалення рішень; логістика ухвалення рішень; рефлексія.

Лит. 15.

Nelly Bondarenko, Ph.D. (Pedagogy), Senior Researcher,
Leading Researcher of the Ukrainian Language
and Literature Teaching Department,
Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4033-7287>

MASTERING THE ART OF DECISION-MAKING: THE PRACTICAL ASPECT OF THE PROBLEM

The relevance of the problem of decision-making at various levels – ranging from personal success to strategically significant and nation-defining decisions affecting the development of the state and society – is substantiated.

Building upon the key aspects of decision-making theory examined in the author's previous publication – namely, the clarification of core concepts, markers, criteria, requisite competencies, positive factors influencing decision quality and outcomes, as well as the stages and rules of the process – this article traces the logistics of formulating the most rational decisions. The competencies essential for effective decision-making are identified. The conditions under which choices are made, particularly in situations of uncertainty, are elucidated, and the nature of their influence on the course and outcomes of the decision-making process is analyzed.

The study examines real-life situations, methods, and techniques of problem-solving; it considers possible scenarios of event development and the advantages associated with well-founded decisions, on the one hand, as well as the impact of destructive factors and their consequences, on the other. The effectiveness of the decision-making process at each stage is shown to depend